19.07.2012

Kaupunginhallitus

LAUSUNTO TAPIO LEILAKSEN KANTELUN JOHDOSTA

HEL 2012-007510 T 03 01 02

Selvitys- ja lausuntopyyntö 11.5.2012; dnro 1163/4/12

Sosiaalivirasto esittää Tapio Leilaksen eduskunnan oikeusasiamiehelle tekemän kantelun johdosta lausuntonaan seuraavaa.

Tapio Leilas katsoo kantelussaan, että kantelun liitteenä oleva sosiaaliviraston pysyväisohje palveluasumisesta asiakkailta perittävistä maksuista on lainvastainen siltä osin kuin siinä todetaan, että maksua määrättäessä tuloista voidaan vähentää enintään 30 euroa kuukaudessa. Tapio Leilas toteaa, että edunvalvojan palkkio, joka määräytyy oikeusministeriön 14.12.2001 antaman edunvalvojan palkkion määräytymisen perusteita koskevan ohjeen mukaisesti, ja jonka kohtuullisuutta maistraatti valvoo, on usein suurempi kuin pysyväisohjeen perusteella tulojen vähennyksenä huomioon otettava 30 euroa kuukaudessa. Lisäksi hän viittaa korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisuun (2008:85), jonka mukaan edunvalvojan palkkio oli toimeentulotukilain 7 c §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu henkilön erityisistä tarpeista ja olosuhteista aiheutuva meno, joka tuli ottaa huomioon määriteltäessä hänen tarvettaan täydentävään toimeentulotukeen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 1 §:n mukaan kunnallisista sosiaali- ja terveyspalveluista voidaan periä maksu palvelun käyttäjältä, jollei lailla toisin säädetä. Maksu voidaan periä henkilön maksukyvyn mukaan. Asiakasmaksulaissa tai samannimisessä asetuksessa ei ole edellä sanottua tarkemmin säädetty siitä, miten asumispalvelusta perittävä maksu määräytyy. Määrättäessä palveluasumisesta perittävää maksua sosiaalivirastossa noudatetaan soveltuvin osin pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävää maksua koskevia asiakasmaksulain säännöksiä. Tämä koskee esimerkiksi kotiin jäävän puolison elatuksen turvaamista (7 c §:n 2 momentti) ja tulojen huomioon ottamista (10 b §:n 1 ja 2 momentti) sekä tuloja, joita maksua määrättäessä ei oteta huomioon (10 b §:n 3 momentti). Asiakasmaksulain 10 c §:n 1 momentissa on tyhjentävä

luettelo tuloista tehtävistä vähennyksistä määrättäessä pitkäaikaisen laitoshoidon maksua. Nämä ovat hoidossa olevan suoritettavaksi vahvistetut elatusavut ja muut hänen tosiasiallisista perhesuhteistaan aiheutuvat vastaavat kustannukset sekä kiinteistön luovutuksen yhteydessä pidätetty rahana maksettava etuus.

Edunvalvojan palkkion huomioon ottamisesta tulojen vähennyksenä on kaksi Helsingin hallinto-oikeuden päätöstä. Molemmissa oli kysymys pitkäaikaisen laitoshoidon maksua määrättäessä nettotuloista vähennetystä edunvalvojan palkkiosta 25 euroa kuukaudessa. Päätöksillä on merkitystä myös arvioitaessa palveluasumisesta perittävän maksun määräytymisen perusteita ja niiden lain mukaisuutta. Valituksissa vaadittiin, että tuloista on vähennettävä edunvalvojan oikeusministeriön palkkio-ohjeen mukainen palkkio kokonaan. Hallinto-oikeus hylkäsi valitukset perustellen päätöstään muun muassa sillä, että asiakasmaksulain 10 c §:ssä, ja 31.3.2003 saakka pitkäaikaisen laitoshoidon maksua koskeneessa samansisältöisessä asiakasmaksuasetuksen 30 §:ssä, ei ole mainittu vähennyksenä edunvalvojan palkkiota, joten osa edunvalvojan palkkiosta oli voitu jättää huomioon ottamatta vähennyksenä(3.10.2003; dnro 03/0875/6 ja 16.8.2004; Dnro 04/0668/6). Hallinto-oikeuden maksua koskevaan päätökseen ei asiakasmaksulain 15 §:n 4 momentin johdosta saa hakea muutosta valittamalla.

Siitä seikasta, että korkein hallinto-oikeus on katsonut edunvalvojan palkkion voivan olla henkilön erityisistä tarpeista ja olosuhteista aiheutuva täydentävään toimeentulotukeen oikeuttava meno, ei seuraa palkkion huomioiminen vähennyksenä palveluasumisen maksua määrättäessä. Kantelussa viitattua normikollisiota ei ole. Tältä osin voidaan todeta, että toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen etuus, jota sääntelee paitsi laki toimeentulotuesta, myös perustuslain 19 §:n 1 momentin säännös, joka oikeuttaa jokaisen välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon, jos hän ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa. Toimeentulotukilain 7 c §:n 1 momentin 3 kohta on avoin säännös, joka oikeuttaa ja velvoittaa ottamaan huomioon henkilön ja perheen erilaiset elämäntilanteet sekä niistä johtuvat erityiset tarpeet määrittämättä tarkemmin, mitä nämä voivat olla. Asiakasmaksulaki lähtee suhteellisen kaavamaisesti siitä, että pitkäaikaisessa laitoshoidossa otetaan huomioon henkilön jatkuvat nettotulot ja luetellaan tulot, joita ei oteta huomioon sekä menot, jotka tuloista vähennetään. Palvelusta määrätyn maksun kohtuullistaminen on säännelty asiakasmaksulain 11 §:ssä, jonka 1 momentti velvoittaa alentamaan tai jättämään perimättä maksun, jos periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Edellä sanotun perusteella sosiaalivirasto katsoo, että Tapio Leilaksen kantelun ei tulisi antaa aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Lisätiedot

Karri Välimäki, johtava lakimies, puhelin: 310 43970
karri.valimaki(a)hel.fi

Mauno Rönkkö
vs. sosiaalijohtaja

Karri Välimäki
johtava lakimies